

Om du kan du dansa till

Det uppstår ofta moralpanik när människor samlas för att dansa. Inte sällan tar samhället i med hårdhandskarna. Arbetaren har försökt förstå vad det är som upprör.

FREDRIK EDIN (TEXT)

FÖR NÅGRA VECKOR sedan berättade *Gefle Dagblad* en fascinerande historia. Det hade bedrivits spaning mot restaurang Berggrenska gården i Gävle under en tid. Först av inspektörer från kommunen som var där och fotograferade. Sedan av polisen som kom dit och filmade. Materialet ingick sedan i en polisutredning som överlämnades till åklagarmyndigheten som i sin tur ska ta ställning till om åtal ska väckas. Men vad var det egentligen som har hände på Berggrenska gården? Omfattande skattefusk? Hästkött i lasangen? Narkotikaförsäljning? Nej, det eventuella brottet bestod i att 50 till 80 personer rört sig i takt med musik under dansliknande former.

Hur konstigt den än kan verka finns det en lag som bestämmer att det krävs tillstånd från polisen för att anordna "offentlig dans" i Sverige. Oavsett om dansen äger rum i offentliga miljöer eller inte. Lagen har använts massor av gånger för att hindra människor från att dansa. Men faktum är att det inte bara är i juridisk mening dans betraktas som något i behov av kontroll. Den har alltid framkallat rädsla, panik och fördömanden.

VÅR KANSKE MEST berömda moralpanik, det så kallade dansbaneeländet, uppstod i

slutet av 1930-talet och början av 40-talet. Företrädare för både kyrkan och universiteten var upprörda över det moraliska fördärv de ansåg pågick och störde sig förutom på själva dansandet även på musik, kläder och frisyrer. Det talades om att ungdomen var utlämnad åt "satan och köttet", om "vidrig dans" och demoraliserande "negroid" mu-

Om artister och publik främst kommer från arbetarklassen är det fritt fram att boka av spelningar och göra stora tillslag som sällan resulterar i annat än några få gripanden för misstankar om ringa narkotikabrott.

"Det segrande paret i en jätterbugtävling i Los Angeles 1938. Vanvettet lyser ur 'kavaljerens' ögon, medan hans 'dam' ormar sig kring honom. Dansturer med liknande ställningar utföras numera även av svensk ungdom." Bild och bildtext ur *Jazzen anfaller* (Erik Waller, Natur och kultur 1949).

sik. Hela historien går att läsa i Jonas Frykmans bok *Dansbaneeländet*.

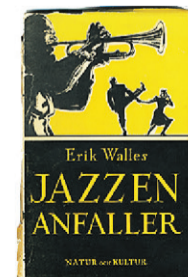
Jazzen möttes av liknande reaktioner när den slog igenom i Sverige. I hatskriften *Jazzen anfaller* påstås den ha skapats av "berusade negrer i bordellmiljö". På 1970-talet skrämde den främmande diskon slag på ett av proggen präglad svenskt kulturliv. Anna Charlotta Gunnarson berättar i *Popmusik rimmar på politik* om hur den kritvita och hemvävda punken möttes med mindre misstänksamhet än den främmande och dekadenta diskon. En professor i musikvetenskap menade exempelvis att disko kännetecknas av ett: "Förakt för den hederlige arbetaren, Knegar-Svensson och allt vad han står för".

RAVEKULTUREN HAR förutom repression från polis och andra myndigheter skapat moralpanik i stort sett överallt där den förekommit. För moralpanik kring dans är långt ifrån något svenskt fenomen. Ett exempel är danskulturen Northern Soul som uppstod i norra England i slutet av 1960-talet och som skildras i filmen som heter just *Northern Soul* som gick upp på biograferna i höstas.

Det finns ett antal tänkbara förklaringar till varför dansen väcker panik och krav på hårdare tag. Den vanligaste handlar om det drogbruk som ofta påstås följa i dansens fotspår. Och visst söps det kring dansbanorna, knaprades amfetamin på Northern Soul-klubbar, sniffades kokain på diskoteken och dropades ecstasy på rave.

Men drogas det verkligen mer inom de här subkulturerna än andra? Mer än i nöjeslokaler där baren, och inte dansgolvet är det centrala? Särskilt rave brukar beskyllas för att vara en drogkultur. Men var det verkligen mer droger på exempelvis Docklands i Stockholm eller Packhuset i Göteborg, än på nattklubbarna kring Stureplan och längs Avenyn? Tveksamt. Min personliga erfarenhet är att de tillfällen då det varit riktigt knarkig stämning på rave, har varit när de etablerade nattklubbarna stängt och folk som är alldeles för påtända för att åka hem och sova letar efter någonstans att hänga.

Men de etablerade nattklubbarna är sällan föremål för varken moralpanik eller hårdare polisinsatser. Kanske har det att göra med att inte bara klubbarna utan även gästerna i högsta grad är etablerade. Att de tillhör samhällets elit. Att de är framgångsrika kulturarbetare, advokater, politiker, journalister, affärsmän och kändisar av varierande grad. Enligt min mening är det inte användandet av droger som skapar panik. Det handlar om vem som använder. Polis, myndigheters och politikernas förföljelse av publik och artister inom arbetarklassbaserad hiphop och reggae är tydliga exempel. Om artister och publik främst kommer från arbetarklassen är det fritt fram att boka av spelningar och göra stora tillslag som sällan resulterar i annat än några få gripanden för misstankar om ringa narkotikabrott.

EN ANNAN FÖRKLARING aktualiserades i samband med att boken *Diskoteken i Sverige* av Håkan Hjulström gavs ut i höstas. Några, bland andra tidningen *Neos* redaktör Mattias

Northern Soul var en musik- och danskultur, med ursprung

Svensson i en recension i *Sydsvenskan*, menar att diskon avskyddes bland annat för att den var så kommersiell.

Just när det gäller disko tror jag det ligger en hel del i förklaringen. Det råder inget tvivel om att diskon krockade med exempelvis punken som slog igenom samtidigt.

Men även om viss danskultur är kommersiell har annan varit utpräglad antikommersiell. Det finns hur många exempel som helst på helt ideellt drivna klubbar och tillställningar som kretsar kring dans. Enligt författaren Matthew Collins påverkade exempelvis den mäktiga bryggerinäringsen lagstiftningen mot rave i Storbritannien just för att de upplevde sina kommersiella intressen hotade.

Jag vågar påstå att ungefär samma panik drabbat all danskultur oavsett hur kommersiell den varit. Ungefär samma reaktioner har mött diskoteket på fina gatan som ett helt

det är det en revolution

FOTO: STUBBORN HEART PRODUCTIONS / BABY COW

i modsrörelsen, som uppstod i norra England i slutet av 1960-talet. Bilden ur filmen med samma namn som berättar om lusten till dansen och motståndet från föräldrar och etablissemang.

gratis rave i skogen eller den lokala dansbanan i Dalarna på 1930-talet.

SÅ VAD HANDLAR DET om då? Krockar dansandet med konservativa värderingar? Om så vore fallet borde exempelvis de politiska attackerna komma främst från högern. Men så är inte fallet. Även om det finns fler exempel på motsatsen kommer attackerna också från vänster. En av de mest drivande i försöken att stoppa Reggae-festivalen i Furuviik är exempelvis en vänsterpartist som heter Maritha Johansson. Den som går igenom vad våra stora dagstidningar skrev om raveklubben Docklands kommer att upptäcka att socialdemokratiska *Aftonbladet* var mest panikslagen. Medan övriga tidningar var mer nyanserade körde *Aftonbladet* med krigsrubriker om "Droggäng", "Knarkliberaler" och "Drogkultur". Lena Mellin, sedermera nyhetschef och inrikespolitisk kommentator på tidningen, menade exempelvis att vänsterpartiets dåvarande ledare Gudrun Schyman

hjälpste "kriminella element" att komma runt lagen när hon besökte Docklands.

I DISKOTEKEN I SVERIGE kan vi läsa om Kjell E Johansson, chef för Socialförvaltningens fritidsavdelning i Stockholm under delar av

Forskare som studerat moralpanik menar att paniken dessutom ofta eldas på av samhällets elit i syfte att avleda uppmärksamhet från verkliga samhällsproblem.

70-talet och aktiv i Vänsterpartiet. Johansson var satt att utreda om diskoteken var lämpliga ungdomsmiljöer och kom fram till att så inte var fallet. Bland annat tyckte han att diskoteken motverkade ungdomars "eget skapande". I en intervju i *Dagens Nyheter* sade han också: "Vår egen kultur utarmas och hederliga och nödvändiga dygder som sparsamhet och arbetsamhet slås ut".

Jag tror faktiskt att Johanssons synpunkter – som är snarlika ovan citerade musikprofessorerna mot dans, inte bara vad det gäller diskotek. Enligt forskare som Stuart Hall och Phil Cohen uppstår ofta konflikter mellan unga människors hedonism och den äldre generationen puritanism, särskilt när det gäller subkulturer med arbetarklassförankring. De ungas kultur utmanar just "hederliga och nödvändiga dygder" och bilden av den strävsamme, riktiga, hela och rena arbetaren, eller "vanligt folk" som det brukar heta. Den är ett hot mot ett ideal som givetvis älskas av hö-

gern men som av någon anledning också omfattas av delar av vänstern.

FORSKARE SOM STUDERAT moralpanik, som exempelvis Erich Goode och Nachman Ben-Yehuda, menar att paniken dessutom ofta eldas på av samhällets elit i syfte att avleda uppmärksamhet från verkliga samhällsproblem. Paniken får både dubbla avsändare och dubbel funktion, att skapa skötsamma arbetare och samtidigt vända blickarna från materiella problem som klassklyftor och rasismen.

Men det är inte hela förklaringen. Alla moderna former av danskultur innehåller makt-kritik, om än sällan uttalad sådan. Även om undantag finns. Inom amerikansk så kallad ball culture, bland annat skildrad i dokumentären *Paris is Burning*, var dansens uttalade syfte att hantera ett samhälle präglad av homofobi, transfobi, rasism och djupa klassklyftor. Det finns också exempel på militanta technogrupper och samhällskritisk soul, disko, reggae och hiphop. Men det är snarast ▶